

НЕЖНА ЈЕ НОЋ

ARETÉ
IZDAVAČKA KUĆA

Импресум

Наслов оријинала

F. Scott Fitzgerald
TENDER IS THE NIGHT

Збирка: Areté

Главни и одговорни уредник: Нина Гулеџа

Превод: Ирина Вујичић

Лекшџра: Ивана Томић

Корекшџра: Александра Дунђерски

Графичко обликовање: Јана Вуковић

Artprint, Нови Сад

Тираж 1000

Areté, Београд

НЕЖНА ЈЕ НОЋ

Скоџ Фицџералд

Превод: Ирина Вујиџић

Већ сам с тобом! Нежна је ноћ...
...Али ту нема светла,
Сем оно мало што га ветрић с небеса разноси
Кроз зелене помрчине и вијугаве обрасле путељке.
~ „Ода славују”, Џон Китс

ПРВИ ДЕО

Прво поглавље

На пријатном жалу Француске ривијере, отприлике на пола пута између Марсеја и италијанске границе, стоји велики поносити хотел розе боје. Палме му с поштовањем хладе поруменелу фасаду и пред њим се пружа кратка блистава плажа. Недавно је то постало летње уточиште угледног и монденског света; пре деценију био је скоро напуштен када је енглеска клијентела у априлу отишла на север. Сада су у његовој близини згуснути многи бунгалови, али када ова прича почиње само су куполе десетак старих вила трулиле као локвањи усред масивних борова између Гаусовог хотела Детранжер и Кана, удаљеног осам километара.

Хотел и његов јаркобеж тепих плаже били су једно. У рано јутро удаљени приказ Кана, ружичаста и крем боја старих утврђења, пурпурни Алпи који ограничавају Италију лежали су с друге стране воде њишући се на таласима и прстеновима које су правиле морске биљке кроз бистри плићак. Пре осам неки човек сишао је на плажу у плавом огртачу; пажљиво се пљускао хладном водом како би се припремио, уз много гунђања и фрктања, па је један минут гацао морем. Када је отишао, плажа и залив били су мирни сат времена. Трговци су ишли ка западу на хоризонту, келнери су викали у хотелском дворишту, роса се сушила на боровима. После још сат времена трубе

мотора огласиле су се завојитим путем дуж ниског венца масива Мор, који раздваја приобалну од праве провансалске Франсуцке.

На километар и по од мора, где борови уступају место прашњавим тополама, налази се усамљена железничка станица одакле је воз, једног јунског јутра 1925. године, довео жену и њену ћерку до Гаусовог хотела. Мајчино лице красила је избледела лепота коју ће убрзо прекрити испуцале вене; израз јој је био и спокојан и опрезан на неки пријатан начин. Међутим, поглед је брзо привлачила ћерка, која је носила магију у ружичастим длановима и образима обојеним љупким пламеном, налик на узбуђено руменило деце после купања увече. Фино чело благо се пело до тачке где јој је коса, оивичавајући га као штит, експлодирала у пепељастоплаве и златне таласе и локне и залиске. Очи су јој биле сјајне, крупне, бистре, влажне и блиставе, боја образа била јој је природна пуцајући на површини услед снажног пумпања њеног младог срца. Тело јој се танано њихало на последњој ивици детињства – било јој је скоро осамнаест, скоро да је била завршена, али још увек је била посута росом.

Када су се небо и море појавили пред њима као танка, врела линија, мајка рече:

„Нешто ми говори да нам се неће допасти ово место.”

„Ионако ми се иде кући”, одговори девојка.

Обе су говориле весело, али очигледно нису имале никакав циљ и зато им је било досадно – штавише, не би био довољан било који циљ. Хтеле су велико узбуђење, не из потребе да стимулишу уморне живце,

већ из халапљивости награђиваних ђака на веома заслуженом распусту.

„Остаћемо овде три дана и онда ћемо отићи кући. Одмах ћу послати телеграм да нам резервишу карте за брод.”

У хотелу је девојка резервисала на идиоматском али прилично незанимљивом француском, као да га се присећа. Када су се сместиле у приземљу пришла је блеску прозора и изашла неколико корака на камену веранду која се протезала дуж хотела. Док је ходала носила се као балерина, не повијена на куковима, већ извијена из доњег дела леђа. Напољу јој је врела светлост исекла сенку и повукла се – јара је била толика да ништа није могла да види. На удаљености од пола метра Медитеран је из трена у трен предавао своје пигменте бруталном сјају сунца; испод балустрада избледели бјуик кувао се на хотелском паркиралишту.

Заиста, од читавог предела, само је плажа врела од активности. Три дадиље Британке седеле су и уплитале спору шару викторијанске Енглеске, шару четрдесетих, шездесетих и осамдесетих, у џемпере и чарапе уз жамор оговарања који је звучао као бајалица; ближе мору десетак људи поспремали су испод штрафтастих сунцобрана, док је њихових десетак деце јурило неустрашиве рибе кроз плићак или лежало голо пресијавајући се од кокосовог уља на сунцу.

Када је Роузмери дошла на плажу, дванаестогодишњи дечак протрчао је поред ње и ускочио у море уз усхићене повике. Осећајући како је непознати људи

загледају, скинула је огртач и кренула за њим. Плутала је лицем надолe неколико метара и, пошто јој је вода била плитка, усправила се и одгурнула се напред повлачећи мршаве ноге као тегове против отпора воде. Када јој је вода дошла отприлике до груди, осврнула се ка обали: неки ћелави човек с моноклом, у купаћем костиму, истурених маљавих груди, увученог пупка, с пажњом ју је посматрао. Када му је Роузмери узвратила поглед, скинуо је монокл, који му се сакрио међу комичне длаке на грудима, те је сипао себи чашу нечега из флаше коју је држао у руци.

Роузмери је заронила лице у воду и запливала одсечним, четворотактним краулом до сплава. Вода се пружала ка њој, нежно ју је повлачила склањајући је од врелине, натапала јој је косу и ударала јој о углове тела. Окретала се у круг, у круг грлећи воду, уживајући у њој. Кад је доспела до сплава била је задихана, али нека поцрнела жена веома белих зуба погледала ју је са сплава, те се Роузмери, изненада свесна упадљиве белине свог тела, окренула назад и запливала ка обали. Длакави човек који је држао флашу обратио јој се када је изашла.

„Да знате – има ајкула тамо иза сплава.” Није било јасно које је националности, али говорио је енглески са спорим оксфордским нагласком. „Јуче су прождрале два британска морнара из флоте у заливу Жуан.”

„Боже!”, узвикну Роузмери.

„Долазе због смећа које направи флота.”

Склањајући поглед како би ставио до знања да јој се обратио само да би је упозорио, одмакао се два корака

и сипао себи још једно пиће.

Свесна свог тела, али не на непријатан начин јер је пажња само мало била усмерена на њу током овог разговора, Роузмери је тражила место да седне. Очито је свака породица полагала право на део песка одмах испред свог сунцобрана; осим тога, многи су свраћали једни код других, сви су ћаскали – владала је атмосфера заједништва коју не би било пристојно нарушити. Мало даље, где је плажа била пуна каменчића и осушене морске траве, налазила се скупина бела попут ње. Лежали су под малим ручним сунцобранима, уместо оних за плажу, и очигледно су се мање уклапали овде. Између поцрнелих и белих људи, Роузмери је пронашла места и раширила огртач на песак.

Лежећи тако, прво им је чула лавез и осетила како јој њихове шапе обилазе око тела а обриси пролазе између ње и сунца. Дах љубопитљивог пса лебдео јој је топао и нервозан на врату; осећала је како јој кожа ври на топлоти и слушала је тихо и уморно *ва-ваа* таласа који су се повлачили. Сада јој је ухо разабрало засебне гласове и схватила је да је неко кога су презриво звали „онај Норт” киднаповао конобара из кафеа у Кану прошле ноћи како би га претестерисао напола. Ту причу ширила је седокоса жена у вечерњој хаљини, очигледно преосталој од претходне ноћи јер јој је тијара још увек била на глави, а с рамена јој је висила клонула орхидеја. Осећајући неку благу антипатију према њој и њеној дружини, Роузмери им је окренула леђа.

Најближе њој, с друге стране, млада жена лежала је под сводом сунцобрана и преписивала нешто из књиге отворене на песку. Повукла је бретеле купаћег костима с рамена и леђа тако да су јој се леђа – црвенкаста, наранцастосмеђа, истакнута ниском крем-белих бисера – пресијавала на сунцу. Лице јој је било мрко, лепо и тужно. Очи су јој биле на нивоу Роузмериних, али није је видела. Иза ње налазио се згодан мушкарац с качкетом, у трикоу с црвеним пругама; онда жена коју је Роузмери видела на сплаву, и која јој је узвратила поглед сад кад ју је уочила; онда човек дугуљастог лица, злаћане лавље гриве, у плавом трикоу и без икаквог шешира, који је веома озбиљно причао с младићем несумњиво латиноамеричког порекла у црном трикоу, док су обојица чачкали комадиће морске траве у песку. Помислила је да су већином Американци, али јој због нечега нису наликовали на Американце које је недавно виђала.

После неког времена схватила је да човек с качкетом изводи малу тиху представу за ову скупину; шетао је озбиљно с грабуљом наизглед уклањајући шљунак, а у међувремену развијајући некакву езотеричну бурлеску која је била пригушена његовим безизражајним лицем. Најсуптилнији могућ заокрет постао је урнебесан, све док нешто што је рекао није изазвало громогласан смех.

Чак и они који су, попут ње, били сувише удаљени да би чули, чуљили су антене све док само млада жена с бисерима није преостала као једина незаинтересована особа на плажи. Можда је из скромности реаговала на

сваку салву смеха тако што се још више надвијала над свој списак.

Човек с моноклом и флашом изненада рече изнад

Роузмери:

„Фантастичан си пливач.”

Постидела се.

„Браво, браво. Зовем се Кемпион. Овде је дама која каже да те је видела у Соренту прошле недеље и зна ко си, па би веома волела да те упозна.”

Гледајући око себе с прикривеном мрзовољом, Роузмери је видела како неки непоцрнели људи чекају. Са оклевањем је устала и пришла им.

„Госпођа Абрамс, госпођа Макиско, господин Макиско, господин Дамфри...”

„Знамо ко си ти”, рече жена у вечерњој хаљини. „Ти си Роузмери Хојт; препознала сам те у Соренту и питала сам хотелског служеника и сви мислимо да си божанствена и желимо да сазнамо зашто ниси у Америци и не снимаш неки нови сјајни филм.”

Мало су се ускомешали кобајаги правећи места за њу. Жена која ју је препознала није била Јеврејка, упркос свом имену. Била је једна од оних старијих „добрих кока”, очувана у новој генерацији имуношћу на искуство и добрим варењем.

„Хтели смо да те упозоримо да не изгориш првог дана”, наставила је весело, „зато што је *твоја* кожа веома важна, али на овој плажи је све толико врашки формално да нисмо знали да ли би се увредила.”

Друго поглавље

„Мислили смо да си и ти можда умешана у заверу”, рече госпођа Макиско. Била је лепа млада жена уморних очију и разоружавајућег интензитета. „Не знамо ко је део завере, а ко није. Испоставило се да је човек према којем је мој муж био нарочито љубазан, главни лик – такорећи заменик главног јунака.”

„Завере?”, упита Роузмери пошто је само половично разумела. „Постоји нека завера?”

„Драга моја, *не знамо*”, рече госпођа Абрамс уз грлени смех пуначке жене. „Нисмо део ње. Ми смо само галерија.”

Господин Дамфри, бледи плавокоси феминизирани младић, примети: „Мама Абрамс је завера сама по себи” и Кемпион прекорно упери монокл у њега говорећи: „Де, де, Ројал, не буди грозан.” Роузмери их је све нелагодно гледала. Било јој је жао што мајка није дошла с њом. Нису јој се допадали ови људи, посебно у поређењу са онима на другом крају плаже који су је занимали. Мајчин скроман али постојан таленат за друштво брзо их је и лако извлачио из непожељних ситуација. Међутим, Роузмери је била славна личност тек шест месеци и понекад су француски манири њене ране адолесценције и демократски манири Америке, ови други наметнути, правили одређену збрку и уваљивали је управо у такве ситуације.

Господин Макиско, жгољави пегави риђи тридесетогодишњак, није сматрао тему „завере” забавном. Зурио је у море и сада се, бацивши брз поглед на своју жену, окренуо ка Роузмери и

наметљиво упитао:

„Овде си дуго?”

„Само један дан.”

„Ох.”

Очигледно сматрајући да је тема потпуно промењена, погледао је ка осталима.

„Остаћеш овде цело лето?”, упита госпођа Макиско љубазно. „Ако будеш остала, моћи ћеш да посматраш како се завера развија.”

„Забога, Вајолет, мани се више те приче!” праснуо је њен муж. „Нађи неку нову фору, аман ти Бога!”

Госпођа Макиско нагнула се ка госпођи Абрамс и наглас прошапутала: „Мало је нервозан.”

„Нисам нервозан”, побунио се Макиско. „За вашу информацију, ни најмање нисам нервозан.”

Приметно је горео – црвенило му се ширило лицем топећи му све изразе лица у потпуну узалудност.

Изненада свестан свог стања, устао је и пошао у воду, а онда и његова жена и, грабећи прилику, за њима и Роузмери.

Господин Макиско дубоко је удахнуо, бацио се у плићак и укрупљеним рукама почео да шљапка Медитеран, што је очигледно требало да подсећа на краул – када више није могао да дише, подигао се и осврнуо се око себе са изненађеним изразом на лицу због тога што је још увек надомак обале.

„Још нисам научио да дишем. Никад ми није било сасвим јасно како се дише.” Љубопитљиво је погледао у Роузмери.

„Мислим да се издахне под водом”, објаснила је. „А

при сваком четвртом замаху окренете главу у страну да бисте удахнули ваздух.”

„То дисање ми је најтеже. Хоћемо да одемо до сплава?”
Човек лавље гриве лежао је на сплаву који се њихао напред-назад с кретањем воде. Када се госпођа Макиско ухватила за сплав, изненадно нагињање тргло јој је руку увис, на шта је човек скочио и повукао је горе.

„Уплаших се да те је ударио.” Глас му је био спор и стидљив; имао је једно од најтужнијих лица које је Роузмери икад видела, високе индијанске јагодице, дугу горњу усну и огромне дубоко усађене тамнозлатне очи. Говорио је из ивице уста, као да се нада да ће његове речи допрети до госпође Макиско неким обилазним и ненаметљивим путем; за који трен ускочио је у воду и његово дугачко тело непомично је плутало ка обали.

Роузмери и госпођа Макиско су га посматрале. Када је истрошио први налет, нагло се пресавио у струку тако да су му се мршаве бутине подигле изнад површине воде, и потпуно је нестао остављајући једва коју кап пене за собом.

„Добар је пливач”, рече Роузмери.

Одговор госпође Макиско био је изненађујуће горак.

„Али је бедан музичар.” Окренула се ка свом мужу, који је после два неуспешна покушаја најзад успео да се попне на сплав и сада је, пошто је успоставио равнотежу, настојао то да надомести неком врстом отменог наклона, али је само успео још више да посрне. „Баш рекох како је Ејб Норт можда добар

пливач, али да није никакав музичар.”

„Да”, сложио се Макиско, невољко. Било је очигледно да је он створио свет своје жене и да јој је дозвољавао малобројне слободе у њему.

„Ентајл је мој човек.” Госпођа Макиско изазовно се окренула ка Роузмери. „Ентајл и Џојс. Вероватно ниси много чула о тој врсти људи у Холивуду, али мој муж написао је прву критику *Уликса* која се икад појавила у Америци.”

„Е, да ми је цигарета”, рече Макиско мирно. „То ми је тренутно важније.”

„Он има петље... зар не мислиш, Алберте?”

Изненада је ућутала. Жена с бисерима придружила се својој деци у води и сада се Ејб Норт подизао испод једног од њих као вулканско острво подижући дете на рамена. Дете је вриснуло од страха и одушевљења, а жена је посматрала с љупким спокојем, без осмеха.

„Је ли му то жена?”, упита Роузмери.

„Не, то је госпођа Дајвер. Они нису у хотелу.” Није скидала свој фотографски поглед са жениног лица.

После неколико тренутака, брзо се окренула ка Роузмери.

„Јеси ли икада пре била у иностранству?”

„Да – ишла сам у школу у Паризу.”

„Ох! Па онда вероватно знаш да треба да упознаш неке праве француске породице ако желиш да уживаш овде. Шта ли ови људи имају од тога?” Показала је левим раменом ка обали. „Само се држе једни других у малим кликама. Наравно, имали смо уводна писма и упознали смо све најбоље француске сликаре и писце

у Паризу. То је било веома лепо.”

„Верујем.”

„Знаш, мој муж завршава свој први роман.”

Роузмери рече: „Стварно?” Није размишљала ни о чему нарочито, осим што се питала да ли је мајка успела да заспи на овој врућини.

„Заснива се на идеји *Уликса*”, наставила је госпођа Макиско. „Једино што уместо двадесет четири часа, радња траје сто година. Узима декадентног старог француског аристократу и ставља га у контраст с механичком ером...”

„Забога, Вајолет, немој свима причати о тој идеји”, побунио се Макиско. „Не желим да се рашчује пре него што књига буде објављена.”

Роузмери је допливала назад до обале, где је огрнула огртач преко већ изгорелих рамена и поново легла на сунце. Човек с качкетом сада је ишао од сунцобрана до сунцобрана носећи у рукама флашу и чашице; он и његови пријатељи били су све живахнији и све су се више збијали тако да су сада сви били под једним сунцобраном – схватила је да неко одлази и да је ово последње пиће на плажи. Чак су и деца знала да се под тим сунцобраном сакупља узбуђење и окренула су се ка њему – а Роузмери се чинило да све потиче од човека с качкетом.

Подне је господарило морем и небом – чак је и бела линија Кана, на раздаљини од осам километара, избледела у фатаморгану свежине; једрилица с једром налик на црвендаћа вукла је за собом прамен из дубљег, тамнијег мора. Чинило се да нема живота

нигде на читавој овој пространој обали осим под филтрираном сунчевом светлошћу тих сунцобрана где се нешто дешавало усред све боје и жамора.

Кемпион је прошао близу, застао на неколико корака од ње и Роузмери је зажмурила правећи се да спава; онда је провирила и видела два мутна стуба који су били ноге. Покушавао је да се пробије кроз облак боје песка, али облак је одлебдео у непрегледно врело небо. Роузмери је заиста заспала.

Пробудила се у голој води и видела да је плажа потпуно празна осим човека с качкетом који склапа последњи сунцобран. Док је лежала и трептала, пришао јој је и рекао:

„Намеравао сам да те пробудим пре него што одем. Није добро да одмах превише изгориш.”

„Хвала.” Роузмери погледа своје црвене ноге. „Боже!” Весело се насмејала позивајући га да настави причу, али Дик Дајвер већ је носио шатор и сунцобран ка колима која су чекала у близини, тако да је отишла у воду како би спрала зној. Вратио се, покупио грабуље, лопату и сито и завукао их у шупљину стене. Погледао је по плажи да види да није нешто заборавио.

„Знате ли колико има сати?”, упита Роузмери.

„Око пола два.”

На тренутак су се обоје окренули ка мору.

„Није лоше време”, рече Дик Дајвер. „Још није најгоре доба дана.”

Погледао ју је и на трен је живела у светлоплавим световима његових очију, полетно и самоуверено. Онда је пребацио преко рамена своју последњу

дрангулију и отишао ка колима. Роузмери је изашла из воде, истресла огртач и пошла ка хотелу.

Треће поглавље

Било је скоро два када су ушле у трпезарију. Преко празних столова лелујале су тешке шаре зрака и сенки у ритму њихања борова напољу. Двојица конобара, који су скупљали тањире и гласно причали на италијанском, утихнули су када су ушле и донели су им верзију ручка са суженим избором јела.

„Заљубила сам се на плажи”, рече Роузмери.

„У кога?”

„Прво у велику групу људи који су fino изгледали. Потом у једног мушкарца.”

„Јеси ли причала с њим?”

„Само мало. Веома је zgodан. Има црвенкасту косу.” Халапљиво је јела, била је веома гладна. „Али ожењен је – обично то тако бива.”

Мајка јој је била најбољи пријатељ и уложила је све напоре у то да је усмерава, што није било толико ретко у драмској професији, али је било посебно с обзиром на то да госпођа Елси Спирс није тиме компензовала због неког свог неуспеха. Није била лично огорчена нити увређена у животу – двапут се срећно удала и двапут остала удовица, тако да јој се весели стоицизам оба пута само продубио. Један муж био јој је коњички официр, а други војни лекар и обојица су јој оставили нешто што је покушавала нетакнуто да остави својој ћерки. Не штедећи Роузмери, ојачала ју је; не штедећи

сопствени труд и посвећеност, неговала је идеализам у Роузмери, који је тренутно био окренут ка њој самој и гледао свет њеним очима. Стога је Роузмери, иако је била „једноставно” дете, била заштићена двоструким слојем мајчиног и свог оклопа – поседовала је зрело неповерење према тривијалном, олаком и вулгарном. Међутим, с девојчиним изненадним успехом у филмовима, госпођа Спирс сматрала је да је дошло време и да духовно очврсне; хтела је да се тај донекле скакутав, задихан и захтеван идеализам усредсреди на нешто друго осим ње саме.

„Дакле, допада ти се овде?“, питала је.

„Можда би било забавно када бисмо познавале неке од ових људи. Било је и неких других, али они нису били фини. Препознали су ме – ма где да одемо, сви су гледали *Татину ћерку*.”

Госпођа Спирс сачекала је да утихне сјај егоизма и онда је равнодушно питала: „То ме подсети, када ћеш да упознаш Ерла Брејдија?”

„Мислила сам да бисмо могле да одемо данас поподне – ако се будеш одморила.”

„Ти иди, ја нећу.”

„Сачекаћемо до сутра, онда.”

„Хоћу да одеш сама. Није далеко, а и није да не знаш француски.”

„Мајко, зар нема ништа што не морам да урадим?”

„О добро, онда иди касније – али ипак неки дан пре него што одемо.”

„У реду, мама.”

После ручка обе их је савладала изненадна